

Groen en groen zijn niet hetzelfde

Goede, matige of slechte grassen, groen zijn ze allemaal. Maar de verschillen in kwaliteit, opbrengst en smakelijkheid zijn groot. Hoe herken je minder goede grassen en waardoor vestigen ze zich? ‘Fouten in het management versnellen de achteruitgang’, zegt Mark de Beer.

TEKST FLORUS PELLIKAAN

Gedurende het groeiseizoen komen er ieder jaar weer veel goedbedoelde adviezen voorbij. Tips over bijvoorbeeld de maximale veldperiode van kuilgras, goed inkuilmanagement, de juiste bemesting of het goede inschaarmoment. Al deze adviezen zijn belangrijk om gras te oogsten met een zo hoog mogelijke voederwaarde en drogestofopbrengst. Toch is het de vraag of al deze moeite wel voor de volle 100 procent rendeert. Want hoe is de botanische samenstelling van het gras? ‘Dikwijls krijgt die vraag te weinig aandacht en laten veehouders in de basis al potentiële opbrengst en kwal-

teit liggen’, vindt Mark de Beer van Groeikracht. ‘Na een nat voorjaar of een droge zomer wordt alle grasland weer gewoon groen. Goede grassen zijn groen, maar slechte grassen ook. Welke kleur groen staat er in je grasland? Dat is een heel belangrijke vraag voor iedere veehouder.’

Gemiddelde grasmat jonger

Kijkend naar het verleden is de gemiddelde grasmat in Nederland en Vlaanderen volgens De Beer jonger geworden. ‘Dat heeft te maken met de regels rondom tijdelijk en blijvend grasland. Er wordt meer grasland binnen vijf

jaar gescheurd. En gemiddeld genomen heeft een jongere grasmatten een betere botanische samenstelling dan een oude. Maar onderweg zie ik helaas ook grasmatten van een paar jaar oud die geen 80 procent goede grassen meer hebben.'

Hoewel de gemiddelde leeftijd van de grasmatten lager is dan in het verleden, zorgen de strenger wordende gebruiksnormen voor bemesting er aan de andere kant weer voor dat de grasmatten harder achteruitgaat. Door de lagere normen is er volgens De Beer een bepaalde buffer weg. 'Er ontstaat langzaam een gebrek en dat legt het vergrootglas meer en meer op management. Door fouten in het management gaat de grasmatten sneller achteruit. Maar er zijn ook oudere matten van blijvend grasland die nog wel altijd prima in orde zijn.'

In algemene zin gesproken is de staat van de grasmatten volgens De Beer vaak een afspiegeling van het vorige seizoen. In het voorjaar van 2025 stond er veel onkruid door het belabberde, natte weer van 2024, waardoor er amper de gelegenheid was voor onkruidbestrijding. Vaak gaat ook na een droog jaar de mat hard achteruit. 'Aan het weer kun je niets doen, maar hoe je ermee omgaat, wel. Het zijn vaak dezelfde veehouders die veel last van het weer hebben. Daarom zeg ik altijd "weg met pech". Het gaat erom dat je de goede dingen op het juiste moment doet. De draagkracht in het voorjaar is belangrijk, maar ook hoe je handelt tijdens of na droogte. Wiedegen en doorzaaien op het juiste moment met het goede materiaal zijn bijvoorbeeld cruciaal.'

Slechte mat economisch onverantwoord

De botanische samenstelling van de grasmatten krijgt volgens De Beer gemiddeld genomen te weinig aandacht. 'Onkruid herkennen gaat nog wel. Onkruid ziet er vaak dramatisch uit en is gemakkelijk te herkennen, waardoor nog redelijk snel onkruidbestrijding kan worden uitgevoerd.' Bij grassen is dat volgens de teeltspecialist anders. 'De verschillen tussen goede, matige en slechte grassen zijn minder goed te zien. Hierdoor worden matige of slechte grassen niet herkend en is de staat van de grasmatten dikwijls slechter dan gedacht', geeft hij aan. 'Daarom vraagt dit onderwerp zeker aandacht. Voor het herkennen van mindere grassen is het belangrijk om het grasland in te gaan, de grasmatten door te zoeken en grassen te onderscheiden.'

Dat het herkennen en onderscheiden van grassen niet eenvoudig is, geeft De Beer direct toe. 'Er zijn bij elkaar wel tweeduizend verschillende grassen, die ik ook niet allemaal ken. Maar als je die paar gewenste grassen die er zijn, maar herkent, dan is het goed. De rest is matig of slecht en daarmee ongewenst.'

Als een richtlijn voor een goede grasmatten geldt dat er minimaal 80 procent goede grassen en klavers in moeten staan. Zit een grasmatten daaronder, dan is doorzaaien

aandeel goede grassen en klaver	categorie	actie
> 80%	goed	geen
50-80%	matig	doorzaaien
< 50%	slecht	herinzaaien
> 20% kweek	slecht	herinzaaien

Tabel 1 – Aandeel goede grassen in een grasmatten en de benodigde acties (bron: Groeikracht)

het advies en bij minder dan 50 procent goede grassen luidt het advies herinzaaien. Dat geldt ook bij meer dan 20 procent kweek (zie tabel 1).

De ervaring van De Beer is dat het percentage goede grassen vaak lager is dan gedacht. Percelen met 100 procent goed gras zijn er nauwelijks. Biodiversiteit ontstaat al heel snel. 'Maar percelen met minder dan 50 procent goede grassen zijn echt economisch onverantwoord. De opbrengst, kwaliteit en smaak liggen daar dan zoveel lager. Vaak schieten deze grassoorten bijvoorbeeld eerder door, wat zo voor een 100 of 150 vsm lagere voederwaarde zorgt. Engels raaigras en klavers springen er wat kwaliteit en smaak betreft echt uit.' In tabel 2 staat van de bekendste en meest voorkomende grassoorten aangegeven in welke kwaliteitscategorie ze vallen.

Engels raai krijgt het lastiger

Dat het herkennen van grassen moeilijk is, onderschrijft ook Henk Schilder, gepensioneerd onderzoeker bij Wageningen University & Research. Hij is binnen Nederland dé specialist op het gebied van determineren. 'Ik heb het geleerd van mijn voorganger Klaas Sikkema en ik hoop dat er opvolging komt. Maar er zijn heel weinig mensen die het kunnen.'

Schilder heeft door de jaren heen ontdekt dat de botanische samenstelling veel te maken heeft met de grondsoort. 'Op veengrond is een goede grasmatten heel lastig. Dat is inherent aan die grondsoort. Maar op goede klei en zandgronden zijn de grasmatten met goed management best goed op peil te houden. Al blijkt de mindere bemesting steeds meer een uitdaging te vormen. Mijn angst is dan ook of Engels raaigras het vol zal houden als de bemesting nog verder omlaag gaat. Bedrijven zullen percelen kiezen die ze meer gaan bemesten, terwijl andere percelen minder mest zullen krijgen. Op deze laatste categorie percelen zal onherroepelijk een toename van grassoorten plaatsvinden.'

In het verleden zijn onderzoeken gedaan naar de ras-eigenschappen van diverse grassoorten (zie tabel 3 op pagina 34). 'Minder goede grassen hebben zomaar een 10 procent lagere voederwaarde. Jong maaien helpt als deze grassen toch op een perceel staan. Dan valt de voederwaarde vaak nog enigszins mee en is het ook nog redelijk smakelijk.'

Overigens vindt Schilder het jammer dat de voederwaar-

Tabel 2 – Kwalificatie van diverse grassoorten

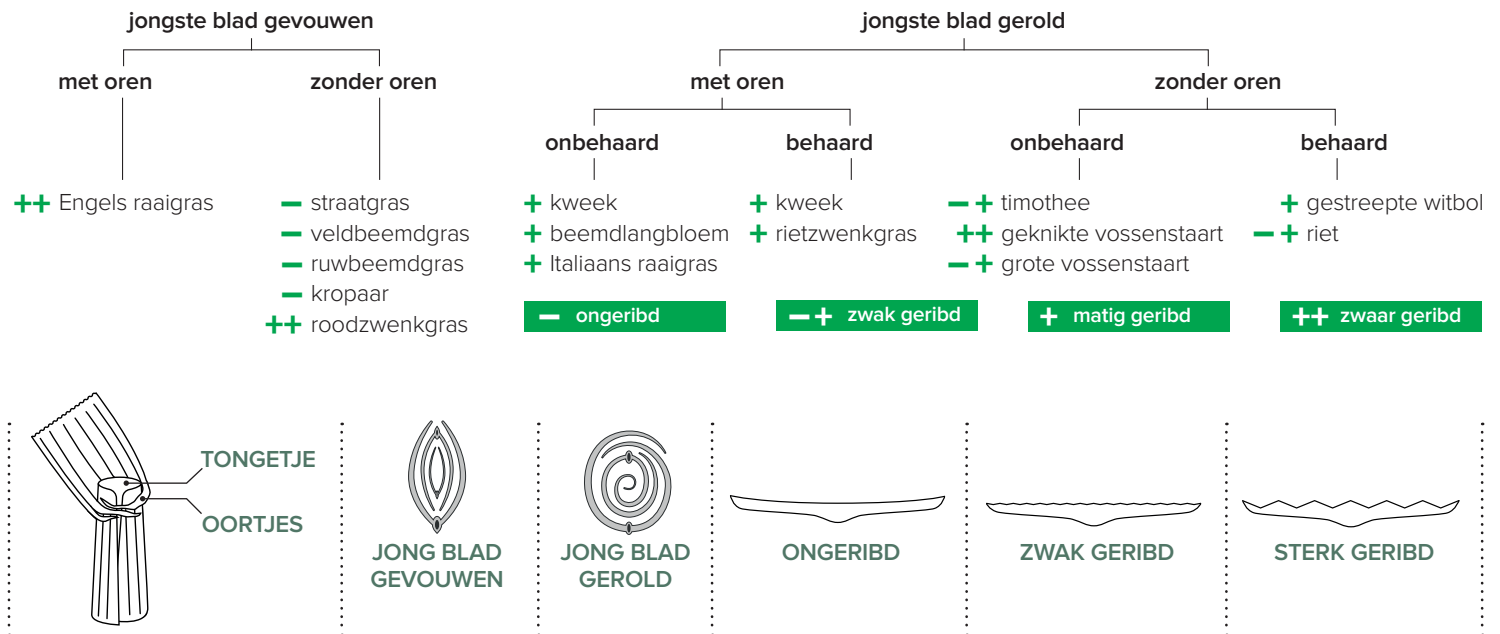
goede grassen	semi-goede grassen*	matige grassen	slechte grassen
Engels raai	beemdlanbloem	ruwbeemd	straatgras
timothee	veldbeemd	kweek	geknikte vossenstaart
klavers	rietwenkgras	gestreepte witbol	mannagras
Italiaans raaigras (bij maaien)	kropaar	grote vossenstaart	roodwenkgras
gekruid raaigras (bij maaien)		rietgras	

* = deze soorten passen in sommige mengsels, maar hebben ook duidelijke minpunten

Determinatieschema van grassen

Dit is een vereenvoudigde weergave van een determinatieschema voor grassen. Doorloop het schema van bovenaf. Begin met de vraag hoe het allerjongste blad uit de spruit komt: gevouwen of gerold. Beantwoord vervolgens de vragen over oren, behaard of onbehaard en geribd of ongeribd. Geribdheid is er in vier klassen. Aanvullende kenmerken van de bekendste grassen zijn:

- Engels raaigras: rood voetje, glanzende onderkant blad
 - ruwbeemdgras: wortelt ondiep, kort tongetje
 - kropaar: platte stengel en spruit
 - beemdlangbloem: rood voetje en zeer kort tongetje
 - timothee: gezwollen preivoet, tongetje
 - kweek: kort tongetje, grijsgroene plant
 - rietzwenkgras: rood voetje, sterk blad
 - gestreepte witbol: gestreepte 'pyamabroek', polvormig
- Bron: Groeikracht en Handboek beoordeling grasland- en slootvegetatie

den van de diverse grassoorten al ruim vijftientig jaar oud zijn en er geen recenter onderzoek is gedaan. 'Partijen hebben er onvoldoende belang bij om onderzoek te financieren. Maar de bemesting, het management en ook de grassoorten zelf zijn intussen wel veranderd.'

Neem de tijd voor determineren

Het determineren van gras is voor Schilder weliswaar gesneden koek, maar het leren ervan is niet eenvoudig. 'Voor veehouders is het best ingewikkeld. Er zijn veel verschillende grasstadia, die ook invloed hebben op waar je naar moet kijken. Toch kunnen veehouders het zich wel aanleren door een cursus te volgen. En natuurlijk zijn er allerlei schema's en determinatietabellen voorhanden die helpen om verschillende grassoorten van elkaar te onderscheiden.'

Een voorbeeld van een determinatieschema staat hierboven. Door diverse stappen te doorlopen is te achterhalen om welke grassoort het gaat. 'Voor het determineren is het belangrijk om de tijd te nemen. Vaak zie je mensen een grasspriet pakken en direct het blad eraf trekken. Dan gooi je al veel informatie weg', zegt De Beer en doelt daarmee op de oortjes en tongetjes in de oksel van de grasspriet. Schilder vult hem aan: 'En het determineren van gras is het gemakkelijkste in het voorjaar,

zo rond april, omdat alle grassoorten dan in hetzelfde stadium zitten. Ook zijn dan de meeste kruiden zichtbaar. Door het regelmatig te doen, ga je grassen steeds beter herkennen.'

Herkennen is één, maar er dan ook wat mee doen, is minstens zo belangrijk. 'Is de mat echt slecht, dan is herinzaai eigenlijk de enige remedie. Dat is ook het meest succesvol. Maar doorzaaien kan prima, mits je de goede handelingen uitvoert', stelt De Beer. 'Ruimte maken door slechte grassen met de wiedeg eruit te halen en doorzaaien bij voldoende vocht in de bovenlaag zijn kritische succesfactoren. Investeren in de grasmat lonen altijd, als ze maar goed worden uitgevoerd.'

Tabel 3 – Waardering van eigenschappen van een aantal grassoorten (bron: Handleiding beoordeling grasland en slootvegetatie)

grassoort	opbrengst*	verteerbaarheid*	zodetvorming**	smakelijkheid**
Engels raaigras	100	100	8	9
timothee	73	98	6	9
kropaar	80	91	6	7
ruwbeemd	75	—	8	8
beemdlangbloem	75	99	5	7
rietzwenkgras	120	96	6	6

* = index met Engels raaigras op 100; ** = rapportcijfer (schaal 1-10)